

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/196924,Slawomir-Formella-Regionalizm-pod-specjalnym-nadzorem-Izabella-Trojanowska-i-jej.html>
27.02.2026, 10:47

Sławomir Formella: Regionalizm pod specjalnym nadzorem. Izabella Trojanowska i jej działalność w aktach SB

Izabella Trojanowska znana jest na Kaszubach i Pomorzu jako jedna z najwybitniejszych postaci w dziejach kaszubsko-pomorskiego ruchu regionalnego. Choć nie była rodowitą Kaszubką, to jednak z wielkim zaangażowaniem włączyła się w działanie Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego. Na początku lat osiemdziesiątych minionego stulecia sprawowała nawet funkcję prezesa tejże organizacji.

[Aparat bezpieczeństwa Solidarność](#)

10.07.2026

Dała się poznać jako dziennikarka, autorka książek i autorytet dla młodych ludzi, od których wiele wymagała, ale częstokroć też skutecznie zachęcała ich do działalności społecznej na rzecz regionu i Polski. Oczywiście jej aktywna działalność w okresie PRL budziła zainteresowanie komunistycznej Służby Bezpieczeństwa, która nieustannie posądzała działaczy kaszubskich o dążenia separatystyczne oraz o niechęć do panującego wówczas „socjalistycznego” ustroju.

W niniejszym tekście pragnę pokrótce przedstawić tę postać i jej dokonania przez pryzmat tego, co zachowało się na jej temat w materiałach archiwalnych aparatu bezpieczeństwa państwa. Oprócz tego pisząc ten artykuł miałem zamiar nieco przybliżyć tę postać osobom spoza Pomorza, gdyż poza tym regionem jest ona wciąż zbyt mało znana.

Młodość i edukacja

Na świat przyszła w Gdyni 10 lipca 1929 r. Ojcem jej był pochodzący z Kalisza Michał Trojanowski. W okresie międzywojennym był on pracownikiem Komisariatu Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Wolnym Mieście Gdańsku. Do szkoły podstawowej Izabella chodziła w Gdyni, natomiast po wybuchu II wojny światowej kontynuowała naukę w Warszawie, gdzie musiała przeprowadzić się jej rodzina. Pierwszy etap edukacji skończyła w 1942 r., po czym uczęszczała na tajne komplety. W 1944 r. ukończyła II klasę gimnazjum. Po Powstaniu Warszawskim wraz z rodziną przeniosła się do Krakowa, a nieco później do Nowego Sącza. Po wojnie Trojanowscy przyjechali do Gdańska, w którym nasza bohaterka mieszkać miała przez następne kilkadziesiąt lat.

W 1948 r. zdała maturę w III Państwowym Gimnazjum i Liceum w Gdańsku, po czym zaczęła studia w Wyższej Szkole Handlu Morskiego w Sopocie. Po zdaniu egzaminów z pierwszego roku przerwała jednak naukę ze względu na chorobę. W roku 1950 przeniosła się do Szczecina, aby tam studiować w tamtejszej Wyższej Szkole Ekonomicznej. Wtedy też rozpoczęła pracę w zawodzie, który miał być jej przeznaczeniem przez następne lata, czyli w dziennikarstwie. We wrześniu 1950 r. została współpracowniczką terenową „Ekspresu Wieczornego” w Szczecinie i Gdańsku.

Wkrótce jednak okazało się, że połączenie pracy zawodowej, nauki i aktywnego życia studenckiego nie było możliwe, w związku z tym przerwała studia i wróciła do Gdańska. W 1951 r. została zatrudniona w redakcji „Dziennika Bałtyckiego”, gdzie początkowo pracowała w dziale

gospodarczo-morskim i terenowym, by w późniejszym okresie zostać publicystką kulturalną. W okresie tym poznała późniejszego rzecznika NSZZ „Solidarność”, Lecha Bądkowskiego, z którym przez wiele następnych lat współdziałała na wielu odcinkach.

„Kontrasty” i odwilż

W okresie tzw. „odwilży” w 1956 r. aktywnie włączyła się w działalność mającą na celu wykorzystanie (zaistniałej wówczas krótkotrwale) swobody w wyrażaniu myśli. W połowie tegoż roku, gdy po wielu staraniach zaczął się ukazywać dwutygodnik „Kontrasty”, została jego redaktorką naczelną. Czasopismo to co prawda nie wychodziło zbyt długo, bo tylko do grudnia 1956 r., kiedy to zostało zawieszone (a w 1957 r. zlikwidowane) przez władze komunistyczne, miało jednak duże znaczenie dla aktywizacji młodej inteligencji pomorskiej w tym czasie. Warto podkreślić też, że na jego łamach można było poruszać wiele trudnych tematów, o których we wcześniejszych latach nie można było pisać.

W swojej publicystyce zamieszczanej na łamach „Kontrastów” Izabella Trojanowska poruszała m.in. temat ciężkich warunków życia tzw. autochtonów, czyli przedwojennych gdańszczan, wśród których było wielu Polaków. Zwracała ona uwagę na fakt, iż choć przedstawiciele mniejszości polskiej w Wolnym Mieście Gdańsku byli prześladowani przez Niemców za trwanie przy polskości, to jednak po II wojnie światowej nowe władze oraz przybyli do Gdańska osadnicy z innych części kraju nastawieni byli do nich nieprzychylnie. Starzy gdańszczanie nazywani byli „Niemcami”. Niejednokrotnie, pomimo dobrej pracy, byli krzywdzeni przy wypłacaniu wynagrodzenia oraz pomijani przy awansach. Publicystka ukazywała też ich ciężkie warunki mieszkaniowe. Często zamieszkiwali oni w zimnych i wilgotnych suterrenach i poddaszach, gdzie łatwo było zachorować na gruźlicę. Niektórzy z nich myśleli o emigracji do Niemiec, gdzie mieliby lepsze warunki życia. Cześć z nich zresztą faktycznie opuściła Polskę w ramach akcji łączenia rodzin. Innym dotychczas przemilczanym tematem, który poruszano na łamach „Kontrastów”, były losy ludności Pomorza Gdańskiego podczas II wojny światowej i działalność tamtejszego ruchu oporu.

W październiku 1956 r. redakcja „Kontrastów” i związane z nią środowisko czynnie włączyły się w działania mające na celu zmianę sytuacji w kraju. Izabella Trojanowska wraz z pomorską pisarką Różą Ostrowską i Lechem Bądkowskim uczestniczyła w wiecu, który odbył się 22 października 1956 r. na Politechnice Gdańskiej. Poparto podczas niego politykę Władysława Gomułki, z którym łączono wówczas nadzieje na poprawę sytuacji w kraju i demokratyzację życia publicznego.

Jednym z najważniejszych owoców okresu „odwilży” na Pomorzu było stworzenie pod koniec 1956 r. Zrzeszenia Kaszubskiego (od 1964 r. nosi ono nazwę Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie). I. Trojanowska aktywnie zaangażowała się w jego działalność.

► [Czytaj całość na portalu przystanekhistoria.pl](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Aparat bezpieczeństwa, Solidarność

Artykuł

Izabella Trojanowska - fotografia z kwestionariusza paszportowego z 1987 r.